मैत्रावरुणर्वसिष्ठः।विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्।

प्र ब्रह्मैतु सदनादृतस्य वि रश्मिभिः ससृजे सूर्यो गाः।
वि सानुना पृथिवी सस्र उर्वी पृथु प्रतीकमध्येधे अग्निः॥ ७.०३६.०१

ऋतस्य सदनात्- देवयजनदेशात्। ब्रह्म- मन्त्रमुपासनं वा। प्रैतु- सूर्यं प्रति प्रकर्षेण गच्छतु। सूर्यः- सविता। रश्मिभिः- किरणैः। गाः- अपः। वि- विशेषेण। ससृजे- सृजति। आध्यात्मिके आत्मा चिद्रश्मिभिर्मूलशक्तिधाराः सृजति। उर्वी- विस्तीर्णा। पृथिवी- भूमिः। सानुना- उच्छ्रितेन प्रदेशेन। वि सस्रे- विसरति। अग्निः। पृथु- विस्तीर्णम्। प्रतीकम्- रूपम्। अध्येधे- आदीप्यते ॥१॥

इमां वां मित्रावरुणा सुवृक्तिमिषं न कृण्वे असुरा नवीयः।
इनो वामन्यः पदवीरदब्धो जनं च मित्रो यतति ब्रुवाणः॥ ७.०३६.०२

असुरा- प्राणदौ। मित्रावरुणा- मित्रावरुणौ। ऋताधिदेवता वरुणः। स्नेहाधिदेवता मित्रः। इमाम्- एताम्। वाम्- युवयोः। सुवृक्तिम्- सुष्ठु आवर्जितां वाचम्। इषम्- इच्छाम्। इष इच्छायाम्। न- इव। नवीयः- अभिनवाम्। कृण्वे- करोमि। वाम्- युवयोः। अन्यः- एको वरुणः। इनः- स्वामी सन्। अदब्धः- अहिंस्यः सन्। पदवीः- पदस्य स्थानस्य जनयिता भवति। मित्रः। ब्रुवाणः- उपदिशन्। जनम्। यतति- यातयति प्रवर्तयति ॥२॥

आ वातस्य ध्रजतो रन्त इत्या अपीपयन्त धेनवो न सूदाः।
महो दिवः सदने जायमानोऽचिक्रदद्वृषभः सस्मिन्नूधन्॥ ७.०३६.०३

ध्रजतः- गतिशीलस्य। वातस्य- वायोः। इत्याः- गतयः। आ- अभितः। रन्ते- रमन्ते। धेनवः- गावः। न- च। सूदाः- प्रेरयित्र्यः। अपीपयन्त- प्यायन्ते। महः- महतः। दिवः- नभसः। सदने- सद्मनि। जायमानः- जातः। सस्मिन्- तस्मिन्। ऊधन्- अन्तरिक्षे। वृषभः- वर्षकः। अचिक्रदत्- गर्जति ॥३॥

Dr. Rangaji
WEBOLIM

गिरा य एता युनजद्धरी त इन्द्र प्रिया सुरथा शूर धायू।

प्र यो मन्युं रिरिक्षतो मिनात्या सुक्रतुमर्यमणं ववृत्याम्॥ ७.०३६.०४

शूर- समर्थ। इन्द्र। ते- तव। हरी- आकर्षणशक्तिभूतप्राणतुरगौ। यः। गिरा- मन्त्रेण। धायू- धारकौ। प्रिया- प्रियौ। सुरथा- सुष्ठु रंहणौ। एता- इमौ। युनजत्- रथेन योजयति तं प्रति आयाहि। यः- यत्। रिरिक्षतः- हिंसकस्य। मन्युम्- क्रोधम्। मिनाति- हिनस्ति। सुक्रतुः- शोभनप्रज्ञः सन्। तम्- तत्। अर्यमणम्- सौशील्याधिदैवतम्। प्र- प्रकर्षेण। आ ववृत्याम्- आवर्तयामि ॥४॥

यजन्ते अस्य सख्यं वयश्च नमस्विनः स्व ऋतस्य धामन्।

वि पृक्षो बाबधे नृभिः स्तवान इदं नमो रुद्राय प्रेष्ठम्॥ ७.०३६.०५

वयश्च- प्रपन्नाश्च। नमस्विनः- नमस्कारवन्तः। स्वे- स्वकीये। ऋतस्य धामन्- सत्यस्थाने। अस्य- एतस्य रुद्रस्य। सख्यम्- मैत्रीमिच्छन्तः। यजन्ते- पूजयन्ति। नृभिः- मनुष्यैः। स्तवानः- स्तुतः। पृक्षः- अन्नम्। वि बाबधे- विबध्नाति। यच्छतीति भावः। इदम्- एतत्। रुद्राय- द्रवणाधिदैवताय। प्रेष्ठम्- प्रियतमम्। नमः ॥५॥

आ यत्साकं यशसो वावशानाः सरस्वती सप्तथी सिन्धुमाता।

याः सुष्वयन्त सुदुघाः सुधारा अभि स्वेन पयसा पीप्यानाः॥ ७.०३६.०६

यत्- यासां मध्ये। सरस्वती- रसचोदयित्री देवता। सिन्धुमाता- स्यन्दनशीला जननी। सप्तथी- सप्तमी भवति। याः। सुष्वयन्त- प्रवहन्ति। सुदुघाः- शोभनदोग्ध्र्यः। सुधाराः- शोभनधारा विच्छित्तिरहिताः। स्वेन- स्वकीयेन। पयसा- उदकेन। अभि पीप्यानाः- अभिवर्धयन्त्यः। यशसः- अन्नवत्यः। वावशानाः- कामयन्त्यः। ता नद्यो मूलशक्तिधारा अत्रागच्छन्तु ॥६॥

उत त्ये नो मरुतो मन्दसाना धियं तोकं च वाजिनोऽवन्तु।

मा नः परि ख्यदक्षरा चरन्त्यवीवृधन्युज्यं ते रयिं नः॥ ७.०३६.०७

Dr. Rangani

WEBOLIM

उत- अपि च। त्ये- ते। मरुतः- वाताः प्राणाः। मन्दसानाः- तुष्टाः। वाजिनः- गतिशीलाः। धियम्- बुद्धिम्। तोकम्- सन्ततिम्। च। अवन्तु- रक्षन्तु तर्पयन्तु। अक्षरा- वाग्देवता। चरन्ती। नः- अस्मान्। परि- परित्यज्य। मा। ख्यत्- गच्छतु। नः- अस्माकम्। युज्यम्- योगमयीम्। रयिम्- सम्पदम्। ते- मरुतः। अवीवृधन्- वर्धयन्तु ॥७॥

प्र वो महीमरमतिं कृणुध्वं प्र पूषणं विदथ्यं१ न वीरम्।
भगं धियोऽवितारं नो अस्याः सातौ वाजं रातिषाचं पुरंधिम्॥ ७.०३६.०८

अरतिम्- रागातीताम्। महीम्- महतीमदितिम्। विदथ्यम्- यज्ञार्हम्। न- च। वीरम्। पूषणम्- पोषकं सूर्यमात्मानम्। नः- अस्माकम्। अस्याः- एतस्याः। धियः। अवितारम्- रक्षकम्। सातौ- सम्भजने। वाजम्- गतिमत्। रातिषाचम्- दानशीलम्। पुरन्धिम्- पुरुधारणासमर्थम्। भगम्- सौभाग्याधिदैवतम्। वः- यूयम्। प्र- प्रकर्षेण आह्वयत ॥८॥

अच्छायं वो मरुतः श्लोक एत्वच्छा विष्णुं निषिक्तपामवोभिः।
उत प्रजायै गृणते वयो धुर्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः॥ ७.०३६.०९

वः- युष्माकम्। अयम्- एषः। श्लोकः- मन्त्रः। मरुतः- प्राणविशेषान्। अच्छ- अभिलक्ष्य। निषिक्तपाम्- गर्भपालकं रसानुभवकरं वा। विष्णुम्- व्यापनशीलमन्तर्यामिणम्। अवोभिः- रक्षाभिः। एतु- गच्छतु। उत- अपि च। गृणते- स्तुवते। प्रजायै- जनाय। वयः- अन्नम्। धुः- दधतु। यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥९॥

Dr. Rangaji

WEBOLIM